SATUL CHIPERCENI, OAMENI ȘI DESTINE DISTRUSE

Adriana CODREANU,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94(478-22) *academcaadu@gmail.com*

Actualitatea temei. Problema deportărilor a fost studiată de mulți istorici din Republica Moldova. În același timp nu toate aspectele acestei teme au fost elucidate. Încă mii de persoane, fiind pe atunci copii, acum ajunși la apusul vieții, mai așteaptă să fie reabilitate public, să li se întoarcă măcar o parte din averea confiscată, să primească o pensie cât de cât decentă pentru munca prestată pentru imperiul sovietic, de-a lungul anilor, în condiții de exil antiuman.

Scopul prezentei comunicări este de a prezenta succint tragedia oamenilor deportați din satul Chiperceni, raionul Orhei. Pentru a realiza obiectivul stabilit am studiat documentele oficiale ale Statului sovietic, referitoare la deportări, informațiile din „Cartea Memoriei", am luat interviuri de la rudele deportaților.

Conform anexei 32 la hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM din 28 iunie 1949 *Cu privire la deportarea din RSS Moldovenească a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri și marilor comercianți*, din raionul Chiperceni urmau a fi ridicate 219 familii.

Conform datelor prezentate în „Cartea memoriei", volumul 3, în perioada represaliilor staliniste din satul Chiperceni au fost deportate 178 de persoane, din ele 40 persoane individuale și 35 familii care includeau 138 persoane. Aceste deportări au distrus destinele acestor oameni nevinovați. Discursul meu va continua cu prezentarea a trei dintre ele. [1]

Una din victimele deportaților din anul 1941, este Sergiu Buiuc, născut în anul 1922, în „Cartea Memoriei" fiind specificat că a fost condamnat la 10 ani privațiune de libertate pentru participarea la activitatea organizației antisovietice „Majadahonda" de la Școala Pedagogică din Orhei. Părinții lui s-au numit Ilarion și Eufrosinia Buiuc, tatăl având profesia de selecționator, mama fiind învățătoare. Sergiu și-a făcut studiile mai întâi în Chiperceni, apoi în Orhei, la liceul de băieți „Vasile Lupu", care în anul 1940 a fost transformat de sovietici în Școală Pedagogică.

Sergiu Buiuc s-a ales cu 10 ani de detenție, însă a reușit să scape cu fuga. In primăvara anului 1944 s-a refugiat în România, unde și-a făcut studiile superioare, devenind medic oftalmolog. In anul 1967 și-a susținut doctoratul la Universitatea de medicină și farmacie din Cluj. În anul 1960 a fondat în Iași o clinică de oftalmologie, fiind la cârma ei până în anul 1996. A fost un medic faimos biografia lui intrând în ediția enciclopedică „Personalități ieșene" îngrijită de Ionel Maftei.

De asemene, în „Cartea Memoriei", este menționat numele Ştefan Popovschi, deportat de trei ori, pentru că era gospodar, avea două case și mult pământ. S-a născut în 1870 în Chiperceni, în familia lui Feodosie Popovschi. A participat la Primul Război Mondial, fiind înrolat în armata Rusiei țariste. A fost luat prizonier de austrieci, reușind să fugă din lagăr, pe timp de iarnă. După un timp este numit pălămar, slujind în locașul Domnului toată viața, cu întreruperi în cele trei rânduri de deportări: prima oară (1940-1945) în Soloveţk, a doua (1949-1953) și a treia oară, după o mică pauză de 6 luni în Siberia (1953-1959). În primul val de deportări i-au fost confiscate casa și toate bunurile din gospodărie, casa fiind dată cârmuirii colhozului. Întors și-a construit altă casă, care în 1949 iarăși i-a fost luată. Chiril Levință colonel de rezervă, Cavaler al Ordinului „Ştefan cel Mare" nepotul acestuia, despre bunicul său: „Despre motivele și greutățile deportărilor nu l-am auzit să vorbească și nu ne permitea nici să-i punem întrebări. Îi citeam bunicului din Psalmi și cu mintea mea de copil intuiam că ascunde ceva. La școală ni se spunea una, iar acasă alta. Tata, de cum ne vedea cu cravata pionerească la gât, se supăra nevoie mare, bunicul nu voia să audă de cele ce învățam noi la școală. Mama plângea că a primit doar câteva ruble sau chiar nimic după o vară de trudă la tutun. Eram bun la matematică și mă tot frământam socotind kilogramele predate. Un popor nenorocit de regimul totalitar. Strămoșii mei așa și n-au înțeles rostul colectivizării și al confiscărilor abuzive. Dumnezeu să-i odihnească în pace".[2]

Asupra acestei teme am discutat și cu fostul primar al comunei Chiperceni, Ion Voloșciuc, care a accentuat că: „De asemenea și Simion Voloșciuc (1902)- o rudă- , în 1946, a fost acuzat de neîndeplinire a obligațiilor de predare a produselor agricole la stat, astfel înainte cu 3 ani de la declanșarea marii tragedii, a fost judecat pe 5 ani. Din comuna Chiperceni și satul Voroteț au fost duși în Siberia familii întregi. Eu toate înțeleg. Au fost deportați maturii, deoarece Rusia Sovietică s-a pomenit

în fața unei probleme grave – lipsa de brațe de muncă sănătoase, voinice, care nu mai rămăsese după război în URSS. Însă cu ce s-au învinovățit copiii, care aveau de la o lună până la 18 ani, fiind alături de părinți și rude între anii 1941-1960. Sigur că aceste deportări au fost niște crime strigătoare la cer. Rana lor ne doare și astăzi, după atâta vreme".

În fața Primăriei comunei Chiperceni a fost inaugurată modesta Cruce-Monument consacrat Deportărilor 1941-1959, care este o tristă amintire despre trecutul tragic al neamului nostru. În fiecare an în zilele de 13 iunie 1941 și 6 iulie 1949 ne adunăm în fața acestui monument pentru ai comemora pe cei ai căror nume sunt încrustate pe el, al rudelor noastre, neamurilor, vecinilor, pur și simplu, al consătenilor, care au trecut prin acest calvar odios.

În încheiere, consider că Statul sovietic a promovat o politică de represiune față de persoanele active ale satului, oameni care aveau opiniile lor față de viață, erau gospodari, dar care nu se încadrau în tiparele ideologice și politice ale regimului comunist de ocupație.

Referințe:

1. *Cartea Memoriei*, v.3, Chișinău, 2003, p. 124-127.
2. Corcodel V.V., *Cristale de memorie*. Chișinău: Cuvîntul-ABC, 2016, 309 p.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.